UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct. Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

vers. 24.

urn:nbn:de:hbz:466:1-82999

Visual Library

quam à numero aſartha Hebræi vocant, offerunt Deo pane è farina triticeæ, duobus aſſatoribus cum fermento confectum, mactantq; agnos duos.]

Et l.11. dum deſcribit Paſcha poſt templi nouam ædificationem. [Inſtante deinde azymorum feſto, menſe primo qui Macedonibus eſt Xanthicus, nobis vero Niſan, confluxit totus populus ex oppidis in vrbem: celebraueruntq; id feſtum caſti ac puri, vna cum coniugibus ac liberis ritu patrio, & victimam Paſchalem immolantes decima quarta luna epulati ſunt, per continuos dies ſeptem, nullis ſumptibus parcentes, holocautomata etiam offerentes, & agentes gratias Deo, qui eos tandem antiquæ patriæ & eius legibus ac ritibus reſtituerit, deflexo ad benignitatem ac clementiam Regis Perſici animo. Atq; ita ſumma liberalitate in re diuina vſi incoluerunt Hieroſolyma, inſtitutâ eâ republicâ forma quæ per optimates adminiſtratur.]

Per contuberniа igitur epulebantur, dum vicini ſe coniungerent, & Deo gratias agerent, atq; ita nullum dubium eſt, Chriſti etiam tempore, atq; in ipſis ædibus præter ſacrificij conſumptionem etiam conuiuia celebrata. Quin etiam hodie Iudæi illos dies in conuiuijs agunt, & compotationibus.

VERSVS 24.

Filius quidem hominis vadit ſicut ſcriptũ eſt, væ autem homini illi per quem filius hominis tradetur, bonũ ei erat ſi natus non fuiſſet homo ille.

QVÆSTIO I.

An Iudas non potuerit non prodere Chriſtum?

Blaſphemia Caluini. §.1. Caluinus hocmodo interpretatur: Poſtquã enim Chriſtum non temere ab hominibus ad ſupplicium raptum docuiſſet, non tamen ideo Iudam excuſandum adiungit. *Neq; tamen*, inquit, *Chriſtus hoc pretextu Iudam abſolui à culpa, quia nihil aliud gerit, niſi quod diuinitus ſtatutum erat.* Cauſam reddit. Deus enim redemptionem mundi, Iudas auaritiã cauſam habuit. Totam deinde blaſphemiam aperit. [Hinc perſpicimus, quãuis nihil poſſint homines, niſi quod ſtatuit Deus: non tamen ideo à reatu abſolui, dũ prauo affectu ad peccandum feruntur. Licet enim Deus arcano freno eos in finẽ illis incognitum dirigat, nihil minus illis propoſitum eſt, quã eius decretis obſequi. Videntur quidem hæc duo humanæ rationi parum conſentanea, quod Deus ſuã prouidentiã ſic moderetur res humanas, vt nihil fiat, niſi ex eius voluntate, & nutu: & tamen perdat reprobos, per quos exſecutus eſt, quod voluit.] Nec eorum conciliationem admittit, qui de præſcientiâ, non autem decreto loquuntur, quia Luc. Act. 2. 13. definitum ait. *Præſcientiam inquit ſubſtituunt decreti loco, ac ſi eminus tantum proſpiceret Deus, quæ futura ſunt, non autem ſuo arbitrio diſponeret.* Hinc etiam Piſcator ſcelera decreto diuino fieri concludit. Hoc idem Zanchius l.2. de natura Dei, & l.5. c.2. Beza, alij. Imprimis Zvvinglius ſerm. de Prouidentiâ c.5. *Qui dicit neceſſariam fuiſſe iniuſtitiam, vt iniuſtitia cognoſci poſſet, neceſſarium fuiſſe mendacium, vt veritas cognoſceretur, ideo Deum impuliſſe Angelum, & hominem ad mendacium, & iniuſtitiam. Ita Bellarminus de amiſ. gratiæ & ſtatu peccati l.3. c.5. Sed deploratæ cauſæ patronum agit Pareus. Non eſt Theologi, ſed Diaboli in hunc modum agere.*

Verum & ex hoc loco deducitur. Nam Deus neceſſarium ſcelus Iudæ ſibi duxit, cum definiuit, vt ille faceret. Zanchius certe impiorum peccata ad interitũ, in finem ordinata clamat. Beza colloq. Mompelgart. p. 569. *Niſi diuino illo decreto cognoſcat Doctor Andreas non tantum finem vltimum, ſed etiam cauſas intermedias diſcerni, quod proinde ipſe derelictioni præeat, ergo temere & ignorante ipſo Deo, qui eos dereliquit perituri derelinquuntur, quod non eſt aliud, quam prouidentiam Dei ſingularem negare.* Cum idem Beza dicat: *oportuiſſe hominem labi, vt in eo miſericordia & iuſtitia locum habere poſſet.* Quomodo hoc tanto opere fugit & amolitur à Zvvinglio? Secundo dicit Zvvinglius: Cum Dei bonitas non minus in ſe contineat, æquitatem & iuſtitiam, quam beneficentiam & miſericordiam: neceſſe fuit, vt cum Angeli & animi creandi eſſent, hac ratione conderentur, vt Dei iuſtitiam perinde ac benignitatem cognoſcerent. Indicat vero hanc nõ potuiſſe cognoſci ſine iuſtitia: Vt etiam Beza pag. 525. Colloq. Mompelg. oportuit Euam perſuaderi, vt legem tranſgrederetur, &c. Verum vt Deus finem creationis hominis conſequeretur, oportuit Euam & Adamũ per Satanam decipi, vt miſericordiæ in condonando delicto, locus eſſe poſſit. Et pag. 524. *Si Deus immutabiles homines creauiſſet, vt labi & peccare non poſſent: Deus ſibi neq; ad miſericordiam neq; ad iuſtitiam viam aperuiſſet ſi ergo via illa fuit aperienda, neceſſario per iuſtitiam aperienda.* Sic Beza p. 523. Sic cum iuſtitia præſupponat culpam, ſine qua, iuſtitia exerceri nõ poteſt (vbi enim non eſt culpa, ibi etiam iuſtitia locum nõ habet) ideo hominem quoq; ita creari oportuit, vt ſeruata natura aptus eſſet, in quo Deus iuſtitiam ſuam declarare poſſet. Iuſtitiam enim ſuam declarare non potuiſſet, niſi eum ad æternam damnationem deſtinaſſet. Hæc ergo clara ſunt, & neceſſitatem ſcelerum inducunt: vt neceſſe ſit dicere Iudam aliud non potuiſſe facere quam quod fecit. Si igitur nihil egit Iudas, niſi quod diuinitus ſtatutũ erat. Nihil potuit, niſi quod ſtatuit Deus. Si nihil egit niſi ex eius voluntate & nutu Si occulto freno eum Deus in finem incognitum direxit; Dei ergo, quod dictu horrendum eſt, non Iudæ peccatum eſt. *At alius Deo, alius homini finis*, ita ille, & Pareus loco citato contra Cardinalem Bellarminũ. Idem facinus Dei, & hominis eſſe fatetur, *ſed eſſe varietatem in modo, & fine.* At vero iam hoc ipſum graue eſt Deinde mala quæ talia ſunt natura ſua ex modo & fine bona non fiunt, ordinare proditionẽ, ad eum Iudam impellere, vt aliud non poſſit, q̃ eam machinari: ita malum eſt, vt nullo bono fine poſſit reddi bonum. Si enim ſemel ſtatuamus, mala eſſe facienda, vt eueniant bona, mũdum totum ſcelerata ſententia euertemus. Quod ſi rem accuratè perpendamus, etiam Deus in Iudæ ſcelere id quæſiuit, vt ſceleratè faceret; hoc enim etiã in peccato primorũ parentum propoſitum eius, ſi Bezæ credimus, fuit. Ille Coll. Momp. p. 528. *Neceſſe, inquit, ergo eſt, ideo lapſos quoq; eſſe homines primos, Deo ſic ordinante, vt quidam damnarentur.* Si neceſſe eſt, lapſos eſſe, vt damnarentur, voluit Deus eorũ peccata, vt media, ad damnationem. Ideo & mala illa eſſe Deus vult. Nec quicquam ſuos iuuat Pareus, dum adducit ψεύδεα γ' ἀνδρῶν φοινικιῶν, *mendacia virorum Phœnicum*, ridiculam ſolutionem, nolle Deum peccata, vt peccata, velle vt cauſas euentum bonorũ vt ſuæ inſtrumenta voluntatis. Aliud Piſcator oſtendit Theſ. 6. 7. 9. Sic enim eas probat. *Si Deus nollet vt peccata fierent, impediret. Si impediret non fierent. Si nõ fierent non poſſet patefacere iuſtitiã illã puniendo nec miſericordiã illa remittendo, atq; Deus vult hiſce modis patefacere Iuſtitiã ſuam, & miſericordiam.* Hinc probat 6. Theſin quæ eſt: Quia Deus iuſtitiam, & miſericordiã ſuã patefacere vult, ideoq; quoq; vult vt peccata fiant, & 7. *Quia Deus procurat ſatisfactionẽ ſuam iuſtitiæ, & miſericordiæ ſuæ, ideo quoq; procurat ipſa peccata.* & 9. *Deus deſtinauit omnes homines ad peccata: idq; propterea vt aliquos ex miſericordiâ ſeruaret, alios ex iuſtitia puniret, ac perderet.* Ratio & Theſes conſiderentur iunctim. Nã primo. Velle probat ex cõtrario, ſi nollet, impediret: falsũ eſt nolle, vult igitur & quidẽ actiue non permiſſiue. Deinde peccata, vt peccata intelligit, tum quia vt media ſunt

Deus ex ſententia Caluiniſtarum peccauit.

Mala quædam nunquam bene fiunt.

Piſcator durius loquitur, quã Beza.

ſunt

ſunt ad pænas vult. Tum quia Theſi 10. dicit, vult permittere, at permiſſio ſecundum Caluiniſtas ad formale peccati pertinet. Deinde eâdem argumentandi forma hoc euinco. Si Deus nollet vt peccata, qua peccata ſunt, fierent, impediret. Si impediret, non fierent. Si non fierent, non poſſet patefacere ſuam iuſtitiam illa puniendo, nec miſericordiam illa remittendo, atq; Deus vult hiſce modis patefacere ſuam iuſtitiam & miſericordiam. Ergo vult peccata vt peccata ex 6. Theſi, procurat ex 7. deſtinat ad illa vt peccata ex Theſi 9.

Caluiniſtæ cenſent, Deum velle peccata vt peccata.

§. 2. Verum peccata vt peccata in alijs operatur, alij enim ſic faciunt, nec tamen aliud faciunt, quod Deus facit, & iubet. Si Deus operari poteſt per hominem omnia opera quæ flagitia ſunt, ſi decipere, ſi ad mendacia cogere, iubere fraudes, quia lege non tenetur, ſi illa ideo vitio vertuntur hominibus, quia in legem committuntur, plane poterit fallere mentiri, ad quam blaſphemiam merito omnium piorum mentes, & impiorum aures cohorreſcunt. Deus & quidem abſque culpa Cur enim non ipſe poterit, quod alijs imperare, decernere, in illis operari poterat? aut qualis illa lex, quæ facere ſuo marte vetat ſcelera, alias cogere, impellere ad eadem permittit? an ipſe in ſe factor eſſe non poteſt, in alijs ſuaſor, factor, coactor eſt? Sublato igitur illo ſipario neceſſe eſt, vt appareat idoli Caluiniani fæditas. Quid enim eſt, quod natura ſua, quæ eſt lex æterna, prohibetur operari? peccata vt peccata; ſed an hæc in alijs operari poteſt? Non, inquit, ſed opera ipſa, quæ ſunt peccata. An ergo opera, vt opera poteſt ſe bona intentione operari, verbi gratia fallere, decipere, mentiri? An per Satanam fallere poteſt effectiue? non ſe ſolo, an non per aſinam Balaam idem poteſt? an non per aërem formare verba mendacia, aut ſilicibus inſcribere, quibus hominẽ in fraudem inducat, impoſturas? poſſe videtur, ex Caluiniſtarum ingenio. Qui enim bona intentione, ad iudicia ſua exequenda Satanæ & impiorũ ora determinate, effectiue, detorquet in verba mendacia, illa imperat, cogit, &c. Cur non idem aſinæ linguam, aëris mobilem facilitatem in falſiloquia mouere queat? non characteres deceptorios exarare in marmore? nam ille in his effector eſt, & creaturæ ſuæ determinator? Quæ lex vel obſtat vel ſinit in parte alterutra? Nuſquam legis freno tenetur, vtrobiq; recta intentio. Nec refert in Satana, & impijs eſſe etiam voluntatem creatam, hæc enim miniſtra eſt, impulſa, mota à voluntate principe, vt aliud non poſſit. Imo minor excuſatio cum in ſocietatem facinoris, creatura adſciſcitur, ipſa enim volũtas humana hoc velle debet, quod eam velle vult voluntas omnipotens. In ſilice igitur poteſt mendacium inſculpere, quod per Prophetam impoſtorem poteſt eloqui. Nec illa de voluntate replica Zvvinglij duritiem mitigat. Nam ratio de inuoluntarijs redit, eadem & multo neruoſior: operatur hæc in ignorante, non conſentiente, contrarium ſentiente, dormiente, & ſunt tamen illi motus peccata mortalia, non de malitiâ voluntatis, quæ laudabili charitate concupiſcentiæ conſtanter obnititur, aut ſine culpâ præuenitur. Sed de imbecillitate brutæ partis, quæ à Deo mouetur, vt reſiſtere nequeat. Deniq; fallere poteſt Deus per pſeudopropheram volentem, an poſſit & per dormientem? non de abſoluta potentia ſed de potentia iuſta bonaq; loquor, & quid lex æterna vel ſinat, vel vetet inquiro. Quod ſi Deus per Satanam, homines impios, ſic per voces in tubo, per vocem qua reuelatus eſt Samueli, per legem digito ſuo tabulis inſcriptam fallere nos potuit. Concidit omnis religio, atheiſmus inducitur, ex Deo idolum conſtituitur, ex Deo Chriſtianorum, Deus Calecutanorum. Nam forte quod facere potuit, re ipsâ iam fecit, aut ſi non fecit, nos tamen quaſi fecerit, timere, & quaſi facturus ſit, expectare debemus. Fortiſſime tamen reuinci poteſt aliâ ratione aduerſarius. Libro de gratia primi hominis c. 7. ſic argumentatur. *Si concupiſcentia carnis fuiſſet naturalis, fuiſſet rebellio, & concupiſcentia in homine vt peccatum. Quia rebellio & concupiſcentia ſunt peccatum, contra præceptum non concupiſces, ſic Deus auctor naturæ, neceſſario auctor peccati. At hoc falſum, ergo & illud.* Analogia huius argumenti rationem Bellarmini facilè vindico. Primo, rebellio & concupiſcentia ex errore aduerſarij ſunt peccatum. Hæc eſt enim ratiocinatio. Quod ſi nunc inane effugium quærat: Deus eſt auctor odij vt opus eſt, nõ vt peccatum. Pleno mox ore clamabunt Libertini: Deum naturæ creatorem feciſſe concupiſcentiam & rebellionem, vt actus, ſeu res, non vt peccatum, feciſſe bona intentione, ad ſua iudicia exequenda, habuiſſe cauſam iuſtam, nobis ignotam. Hinc & illud Zvvinglianum, de lege confutatur, Deus lege naturæ ſuæ tenebatur, ne hominem crearet concupiſcentiæ morbo corruptum, ſecus auctor eſſet ipſe peccati, quamuis crearet talem bonâ intentione, & ad ſua iudicia, eâdem ergo lege tenetur, ne conditum efficaciter moueat, impellat, cogat etiam inuitum, neſcientem ad peccatum. Quod ſi hic auctor eſt operis non malitiæ, cur non & ibi auctor concupiſcentiæ & vitij?

Deum poſſe fallere ſecundũ Caluiniſtas.

§. 3. Verum abſit, vt Deus hoc iuſſerit, aut occulto freno omnipotentiæ voluntatem Iudæo direxerit; nam omni beneuolentiâ, & dexteritate id egit, vt eum à propoſito deflecteret, nec occulta illa actio ſaluatoris eſt, quâ in exitium ruit; ſed dæmonis impium animum occupantis. Decreuit redimere humanũ genus, idq; morte filij ſui, cum vero omniſcientiâ videret, quid eſſent acturi homines, ſi eo loco res conſiſteret, quo tandem conſtituta eſt, voluit filium impiorum arbitrio permittere, non definiens, vt impiè illi agerent, ſed cum ſic videret acturos, filium illorũ poteſtati permittens, vt ex eius morte vita mundo naſceretur. Nec ocioſus ſpectator aſſedit, ſed omnibus facultates agendi, & generalẽ concurſum indulſit, atq; adeo ne vel plura, vel alia præterea facinora conciperent, voluntates malorum direxit, non in mala quæ fecerunt, ſed ne alia conciperent, quæ non fecerunt.

Deteſtanda eſt, inquit Proſper. ad obiect. 10. *& abominanda opinio, quæ Deum cuiuſquam malæ voluntatis, aut malæ actionis credit auctorem: cuius prædeſtinatio nunquam extra bonitatem, nunquam extra iuſtitiam eſt*: Vniuerſæ enim viæ Domini miſericordia & veritas. *Adulteria enim matronarum & corruptelas virginum, non inſtituere nouit ſancta diuinitas, ſed damnare: nec diſponere ſed punire. Quæ mala homines cum admittunt, ſuis concupiſcentiis & cupiditatibus ſeruiunt, quas ab illa prima voluntariæ præuaricationis labe traxerunt: cum autem declinant à malo & faciunt bonum, à Domino greſſus hominis diriguntur, vt viam eius volet. Propter quod dicit Apoſtolus*: Oramus autem ad Dominum vt nihil malifaciatis: nõ vt probati appareamus, ſed vt vos, quod bonum eſt faciatis. *Non ergo caſus ruentium, nec malignitatem iniquorum, neq; cupiditates peccantium prædeſtinatio Dei, aut excitauit aut ſuaſit, aut impulit. Sed plane prædeſtinauit iudicium ſuum, quo vnicuiq; retributurus, prout geſſit, ſiue bonum ſiue malum. Quod iudicium omninò futurum non eſſet, ſi homines Dei voluntate peccarent. Erit autem manifeſtiſſimè. Et omnis homo, quem diſcretio diuinæ ſcientiæ in ſiniſtra conſtituerit parte, damnabitur: quia non Dei ſed ſuam executus eſt voluntatem.*

Nec modo veteres hoc cenſent, verum etiam Batavi moderatiores & doctiores. [Peccati, *inquit* »
Armin. cauſa eſt, qui neceſſitat ad peccandum, »
qualicunque neceſſitationis actu, ſiue externo ſi- »
ue interno: ſiue internâ ſuaſione, motione, du- »
ctu, cui neceſſario obedit voluntas; ſiue externa »

violentia adhibita, cui reſiſtere non valet voluntas, licet velit: quanquam tunc non ſit futurus actus ille voluntarius. Immo grauius ille peccat, qui iſto actu vtitur, quam hoc; nam ille hoc facit, vt voluntas creaturæ conſentiat in peccatum, iſte minimè: licet iſte conſenſus non ſit voluntarius, qua ſe habet ſecundum modum voluntatis liberæ, ſed qua ſe habet vt natura; quo ſolo modo Deus voluntatem ita mouere poteſt, vt neceſſariò moueatur, hoc eſt, non poſſit non moueri. Atque iſto pacto voluntas, vt natura conſentiens in peccatum, immunis eſt à culpa. Peccatum enim, qua peccatum eſt, à voluntate libera, & ſecundum modum libertatis ſuæ in obiectum tendente. Lex enim non naturæ, ſed voluntati; non voluntati, qua ſe habet ſecundum modum naturæ, ſed ſecundum modum liberæ voluntatis eſt lata. Vana itaq; hæc eſt diſtinctio & inefficax ad liberandam illam primam ſententiam obiecto crimine. Si quis pertinacius tueri velit, vnum eundemque actum libere & neceſſario patrari poſſe diuerſis reſpectibus, nempe reſpectu cauſæ primæ ordinantis neceſſario. A reſpectu cauſæ ſecundæ libere, & contingenter. Ille ſciat contingentiam, & neceſſitatem, non reſpectibus, ſed integris eſſentiis diſſentire, totamq; entis amplitudinem diuidere; propterea coincidere non poteſt. Neceſſarium eſt, quod non poteſt non fieri, contingenter fit, quod poteſt non fieri. Ecce contradicentia quę nullo modo eidem actui tribui poſſunt. Voluntas liberè tendit in obiectum ſuum, quando à potentia ſuperiori non eſt determinata in vnam partem. At determininatione illa facta, per decretum aliquod Dei non ampliùs dici poteſt libere in ſuum obiectum tendere: non enim iam principium eſt ſui actus, dominium & poteſtatem habens.]

Pugnare itaque cum diuina & naturali lege neceſſitatem Caluiniani docet Arminius, & in Hollandia plerique doctiores.

QVÆSTIO II.

An melius fuerit Iudam natum non fuiſſe?

§. 1. QVamuis ſuam feliciorem Iudas conditionem, quam magiſtri ſui exiſtimarit, ſe enim iam diuitem, Chriſtum in poteſtate inimicorum breui futurum opinabatur. contrarium tamen inculcat Saluator. Se quidem ire ſicut ſcriptum ſit de ſe; mors enim diſceſſus eſt à vita laborioſa. Ita Victor Antioch. Theophyl. Tanta vero manere Iudam ſupplicia ex verbis Chriſti diſcimus, vt melius illi eſſet, nō eſſe quam ad atrocia in ęternum tormenta natum eſſe: Athanaſius ad Antioch. q. 101. *Liquet hinc quod æterna ſit iuſtorum beatitudo, & peccatorum pœna. Et rurſus ait Dominus de Iuda: Præſtaret nunquam natum eſſe hominem illum. Si autem finem habet pœna prodeſt Iudæ, natum eſſe: ſiquidem & Iudas olim ad regnum cœlorum reſurrecturus erat poſt pœnam exantlatam, ſicut heretici decepti fabulantur.*

Pœna igitur illius æterna, & adeo grauis, vt melius ſit non eſſe, quam tam miſerum eſſe. Et quamuis miſerrimum eſſe credant Philoſophi, non eſſe. Aliud tamen Chriſtus æterna veritas docet. Melius erat illi, ſi natus nō fuiſſet homo ille. Miſeriam illam etiam ſeriò æſtimat Hieronymus in Hierem. c. 21. *Nos vero legentes illud beati Iob: Maledicta dies in qua natus ſum: & nox illa in qua dixerunt, ecce maſculus: & maledictus homo qui annunciauit Patri meo dicens: natus eſt tibi puer: huic teſtimonio coaptamus, quod ſcilicet melius ſit, non eſſe quam viuere in ſupplicio: iuxta illud quod ſcriptum eſt: Mors viro requies, cui clauſit Deus vitam ſuam. Et iterum: Quare data eſt miſero lux, & vita his, qui in amaritudine animæ ſunt? & in Euangelio ſimpliciter dictum legimus: Melius ei fuerat ſi natus non fuiſſet: non quod ſit, qui natus non fuerit: ſed quod melius ſit non eſſe, quam male eſſe. Aliud eſt enim omnino non eſſe: aliud cum ſit, abſq; vlla intermiſſione cruciari: quomodo mortem quietam vitæ miſeræ præferimus. Vnde & Amos diem appellat tenebrarum, & diem afflictionis. Et Iacob eo quod vixerit in labore, & anguſtia, dies vitæ ſuæ paruos & peſſimos vocat.*

An vero omnium, paruulorum etiam ea ſit conditio, vt melius ſit ipſis, non eſſe, quam ſic eſſe: Auguſtinus definire non audet, quod hoc de ſolo Iuda propter diros cruciatus quos paſſurus eſt, dictū ſit. l. 5. c. 8.

VERSVS 25.

Reſpondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego ſum Rabbi: ait illi: Tu dixiſti.

QVÆSTIO I.

An abſolutè Chriſtus affirmârit Iudam eſſe proditorem?

§. 1. AN plena illa ſit affirmatio. *Tu dixiſti?* an dubia? valde diſputaut interpretes. Si enim vſitatum ſit, ita affirmare quod alter interrogauit, Chriſtus expreſſè Iudæ exprobrauit meditatum ſcelus proditionis. Ita factum eſſe exiſtimat Baronius. negat Chryſoſtomus & Caſſianus; ſi enim clarè proditorem illis verbis deſignaſſet, alii in eum inſurrexiſſent. Equidem illius affirmationis in ſcripturis exempla non habemus: videturq; ἀςυσμὸς ſeu vrbana conceſſio eſſe, quæ Chriſto idcirco peculiaris, quod omnium corda noſſet. Equidem, Iudæ, Pontifici, Pilato ſic reſpondet. Caiphæ v. 64. cum enim adiuraſſet, vt diceret, an eſſet filius Dei. reſpondet Chriſtus, *Tu dixiſti.* Mox ille ſcindit veſtimenta, quaſi Dominus planè id affirmaſſet. Sed neque eo loco, ſolis illis verbis Dominus eſt vſus: ſed addidit: *verumtamen dico vobis, amodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei,* &c. Imo dixit, *Tu dixiſti, Ego ſum.* nam illam reſponſionem, *ego ſum*, Marcus habet. Et apud Lucam 23. 71. *Vos dicitis quia ego ſum.* Sic & Pilato reſpondet. Nam quod eſt apud Euangeliſtas, *Tu dicis:* Ioannes pluribus exponit. cap. 18. v. 34. 35. 36. 37. *A temetipſo, hoc dicis, an alij dixerunt tibi de me?* Reſpondit Pilatus. *Nunquid ego Iudæus ſum? Gens tua & Pontifices tradiderunt te mihi, quid feciſti.* *Conceſſiô; Tu dicis.*

Conſtat itaq; modum loquendi Apoſtolos non intellexiſſe, ideo ſecundum ſignum dedit. Reſponſio autem in eo verſatur, vt quod Iudas interrogantis vultu & ſono protulit. *ſum ego?* Chriſtus ita accipit, quaſi affirmatiue dicat. *Ego ſum.* Nam hoc ita eſſe Iudas intus ſibi in conſcientia loquebatur, ſonus quo interrogationis exprimebat affectu, ſimulantis erat malitiæ. Non abſimili modo & Caiphas, & Pilatus ex tot miraculis Regē Iſraelis eſſe cognoſcebant, conſcientiâ conuicti clamabant. Interrogatio in Caipha erat calumnia. In Pilato diſſimulatio.

Quod vero addit, viſuros filium hominis, minæ ſunt, aduentum ſuum & iudicium prædicentis extremum. Iam ſe ſtare ante iudices iniquos reum, breui ſeſſurum pro tribunali, & iudicia impia iudicaturum. Quia verbo rem conſideranti videbatur ſatis dictum, idcirco Theophylactus & alii manifeſtatum hac voce proditorem arbitrantur, Syrus autem Epitheton addit Iudæ משלמנא *Maſchlemana,* *id eſt*, proditor.

Vu VER-